

L'ESCRITURA PERSONAL: EL PROJECTE "EXPLICA-M'HO"

Eulàlia Ribot Martín

Professora de Llengua i literatura catalana a l'IES Valldemossa (Barcelona)

RESUMEN

El proyecto Explicame lo lleva doce años funcionando en el instituto público Valldemossa, de Barcelona. Trata de paliar las dificultades que tienen los alumnos de secundaria cuando han de expresarse por escrito, generando un discurso propio. Sin confianza en sus posibilidades, se refugian en la reproducción literal de los libros de texto o de los apuntes de clase. El proyecto se presenta a los chicos y chicas de quince años como un entreno: hay que redactar mucho sobre cualquier tema para terminar escribiendo mejor. Y puesto que es una tarea que beneficia a todos, todo el profesorado tiene que participar.

ABSTRACT

The project 'Explain it to me' has been developed for twelve years at the state secondary school IES VALLDEMOSSA in Barcelona. It is a palliative for the difficulties secondary school students face when expressing themselves in written language. With no confidence in their own capabilities, they copy literally what they find in their textbooks as well as classnotes. The project is presented to 15-year-old boys and girls as a rehearsal activity: one should write a lot on a given topic to be able to write much better. As this task benefits everybody, all teachers have to take part in it.

Tots aquells qui dediquem llargues estones a la correcció d'exercicis escrits constatem la dificultat que solen tenir els nostres alumnes per elaborar un discurs propi. Els costa trobar les formes d'expressió adequades per plasmar per escrit les idees que tenen al cap o els coneixements que han adquirit. Davant d'aquesta desconfiança en la pròpia redacció, opten per refugiar-se en la reproducció, tan literal com sigui possible, dels apunts de classe, els esquemes o les explicacions d'un llibre de text.

El projecte *Explica-m'ho* va sorgir a l'IES Valldemossa amb la voluntat de donar recursos i incrementar la confiança dels nois i noies a l'hora d'escriure. L'apliquem des de l'any 1995, de forma continuada. De bon començament anava adreçat als alumnes de primer de BUP; després, i per mantenir la franja d'edat dels catorze o quinze anys, va passar a tercer d'ESO; i enguany, després de la darrera valoració, hem decidit de fer-lo també a quart.

Presentem l'*Explica-m'ho* als alumnes com una mena d'entrenament: cal exercitar-se a escriure sobre qualsevol tema per acabar escrivint millor. Una única condició: els temes proposaran explicacions, opinions personals, experiències o fets que l'alumnat no pugui copiar d'enlloc. *Describeu un poble que coneguis, Esport i violència, Com visc la meua adolescència, Quin ús faig dels mitjans de comunicació, Vesteixo com vull?, Parlant la gent s'entén?* Davant d'aquestes propostes, fora enciclopèdies, llibres de text i internet! Com és lògic, sí que poden utilitzar diccionaris i correctors, i se'ls valorarà la incorporació de termes i conceptes adequats a les diverses matèries sobre les quals han d'escriure.

UNA FEINA DE TOTS

Pel que fa a l'organització, vam partir de la idea que la millora de l'escriptura dels alumnes ens beneficiava a tots, a la curta o a la llarga. Per tant, tots els departaments hi estaven implicats, tothom proposava temes de redacció i tot el professorat d'aquell nivell corregia els escrits. Avanço, d'entrada, que aquesta universalització del projecte presenta dificultats i certes reticències. Per això, en els darrers anys, els departaments de llengües feien tres redaccions per curs, mentre que els altres en feien dues o només una, però en feien.

Pel que fa als temes i al calendari del curs, la coordinació de cicle o de nivell els pacta amb l'equip docent. S'intenta que hi

hagi tres blocs de 6 redaccions, un per trimestre, i que acabin abans de les èpoques fortes de controls d'avaluacions, per evitar interferències (veure Apèndix). Les tutories pengen a l'aula el full amb el calendari i els temes proposats quan presenten el projecte als seus alumnes. Així l'alumnat sap quan haurà de presentar les redaccions, qui les hi demanarà, i sobre quin tema caldrà escriure. A més, les tutories avisen els nois i noies que hauran d'incloure els escrits corregits pels diferents professors en el dossier de tutoria, que es recull i es revisa abans de cada avaluació.

AQUESTA SETMANA TOCA ESCRIURE SOBRE...

La primera redacció del curs sempre va a càrrec del departament de llengua, que dedica una estona a parlar-ne, aclarir dubtes i comentar els *Consells per millorar la redacció*. Es tracta d'un full que se'ls reparteix aquest primer dia i que hauran de guardar la resta del curs, per poder-lo consultar sempre que els calgui. Els recomanem que pensin abans d'escriure, que prenguin notes de les idees que se'ls acudín, que després ho organitzin, que en facin un esborrany (o més d'un), que escriguin fent paràgrafs, que repassin i rellegeixin el text escrit... Inclou també un llistat de possibles connectors per introduir els diferents paràgrafs (*pel que fa a això, en primer lloc, en canvi, en conclusió...*).

Tot seguit, el professor o professora presenta el tema. Sovint val la pena dedicar un moment a fer-ne suggeriments, a buscar possibles enfocaments o els diferents aspectes que pot abastar. Això ajuda a superar el primer moment de por davant del full en blanc i els pot fer veure que sí que tenen coses a dir sobre aquella qüestió. De tota manera, la norma general és que és una feina que es fa a casa, amb calma i amb el temps que cadascú necessiti, tot i que pot convertir-se en una bona opció de treball a classe en el moment que es produeix una absència del professorat.

I ARA TOCA CORREGIR

Una setmana després es recullen els escrits i es corregeixen. Aquest és un aspecte que també sol generar inseguretats en el professorat d'àrees en què no sol ser habitual que es demanin exercicis escrits d'una certa complexitat. El criteri consensuat és que no caldria fer una correcció ortogràfica exhaustiva, especialment si s'hi detecten moltes faltes, sinó marcar només les més greus; en canvi, es demana de fer anotacions que ajudin l'alumne a millorar la seva escriptura, com poden ser *"falta un*

paràgraf conclusiu", "vigila de no repetir-te" "no presentes amb claredat la qüestió", "això és contradictori amb el que has dit abans", "usa més els connectors de frases". Per descomptat, és important de valorar també amb alguna anotació els aspectes més reeixits del text: "plantejament molt original", "exemples encertats", etc. En aquest sentit és bo de llegir-ne algunes a classe, i poder comentar les correccions. En la seva versió inicial, l'*Explica-m'ho* comptava amb una proposta de símbols de correcció i es va intentar fixar uns mínims ortogràfics. Aquesta qüestió ha quedat més oberta, en els darrers cursos, ja que una part del professorat s'hi sentia incòmode: hem primat el fet que tothom es vegi amb cor de corregir, en detriment del fet que tots ho fem exactament de la mateixa manera.

Una altra particularitat del projecte és que els redactats s'han de fer en un full que té una capçalera especial (veure figura num 1). La coordinació de nivell, que es responsabilitza d'engegar cada curs i de fer funcionar el projecte, deixa els fulls al professor a qui li toca encomanar els escrits. Aquest full es reparteix als alumnes quan se'ls explica el tema i només acceptem els escrits fets amb aquest format, ja que unifica criteris de correcció sense necessitat d'estar-ne parlant cada curs i recorda que també tindrem en compte la presentació o el fet d'escriure organitzant paràgrafs. Una prova de la seva utilitat és que aquesta capçalera no s'ha modificat des de l'inici del projecte. Als nois i noies també els agrada, perquè identifiquen i diferencien aquests treballs d'altres tasques escolars. A més, valoren molt que se'ls puntuï segons els apartats establerts, i es queixen quan algú els posa només la nota total. Evidentment, la generalització de l'ús dels ordinadors ha fet que, a hores d'ara, molts alumnes hagin escanejat o reproduït la capçalera del full i la tinguin al seu ordinador.

Algun detall més: l'extensió que suggerim és entre 200 i 250 paraules, tot i que hi ha variacions fortes segons la capacitat d'escriptura de cada alumne. Pel que fa a la llengua, els escrits es fan en català, excepte els de llengua castellana i els d'anglès. En aquest darrer cas, el professorat pot pautar molt més el text, pel que fa a vocabulari, expressions a utilitzar, etc. D'altra banda, cada departament decideix quin valor donarà a la nota que s'aconsegueix, però és un factor de motivació que tingui algun pes en l'avaluació trimestral. I finalment, cada professor ha d'apuntar les notes de l'*Explica-m'ho* en una graella que hi ha a la sala del professorat. Així es poden comparar resultats, fer-ne un seguiment o saber quin percentatge d'alumnes hi està participant.

UN PROJECTE QUE VALOREM

En la revisió que se'n fa a final de curs, és curiós constatar l'opinió positiva dels alumnes: molt majoritàriament creuen que els ha servit per saber expressar opinions, organitzar millor un escrit i reflexionar sobre determinats temes. Per descomptat, alguns es queixen que els suposa més feina però, fins i tot aquests, reconeixen que han millorat.

Des del punt de vista del professorat, cal dir que s'ha aconseguit que hi participi tothom, i que és un fet que no es discuteix cada curs si es durà a terme: és un projecte del nostre centre. També és cert que s'hi han anat introduint petites modificacions, i que la feina, ben repartida, no és gaire. D'altra banda, som conscients de la utilitat, sobretot en el grup d'alumnes de nivell mitjà i baix, en què els resultats es fan més evidents: passen de no saber-ne, a poder estructurar un text i expressar unes idees amb un mínim d'ordre, encara que ho facin d'una manera una mica mecànica.

En aquells alumnes que ja tenien un bon nivell d'expressió escrita en començar el projecte, els progressos no són tan palpables, però creiem que, a llarg termini, aquesta pràctica freqüent serà molt eficaç per augmentar la velocitat de redacció i la confiança en el propis textos.

Correspondència amb l'autora: *Eulàlia Ribot Martín*. Professora de Llengua i literatura catalana a l'IES Valldemossa (Barcelona). Av. Meridiana, 302, pta. 34, 08027 Barcelona.
E-mail: eribot@xtec.net

Apèndix

Matèries, nombre de redaccions que fan i temes proposats

Llengua catalana (3): *Crec que actualment el català..., Vesteixo com vull?, Comenta, compara o critica dos programes de televisió*

Llengua castellana (3): *¿Qué uso hago de los medios de comunicación de masas?, ¿Cómo me veo dentro de quince años?, ¿Hablando la gente se entiende?*

Llengua anglesa (3): *The weather in autumn, English speaking countries, A recipe: ingredients and how to cook it*

Ciències socials (2): *Describe un poble que coneguis, Explica un viatge que hagas fet*

Matemàtiques (2): *Un conte matemàtic, Per a què ens serveixen les matemàtiques?*

Ciències naturals (2): *Com visc la meua adolescència?, El foc, una amenaça per als nostres boscos*

Música (1): *Un concert*

Tecnologia (1): *L'ordinador a casa. Què en fem?*

Educació física (1): *Esport i violència*

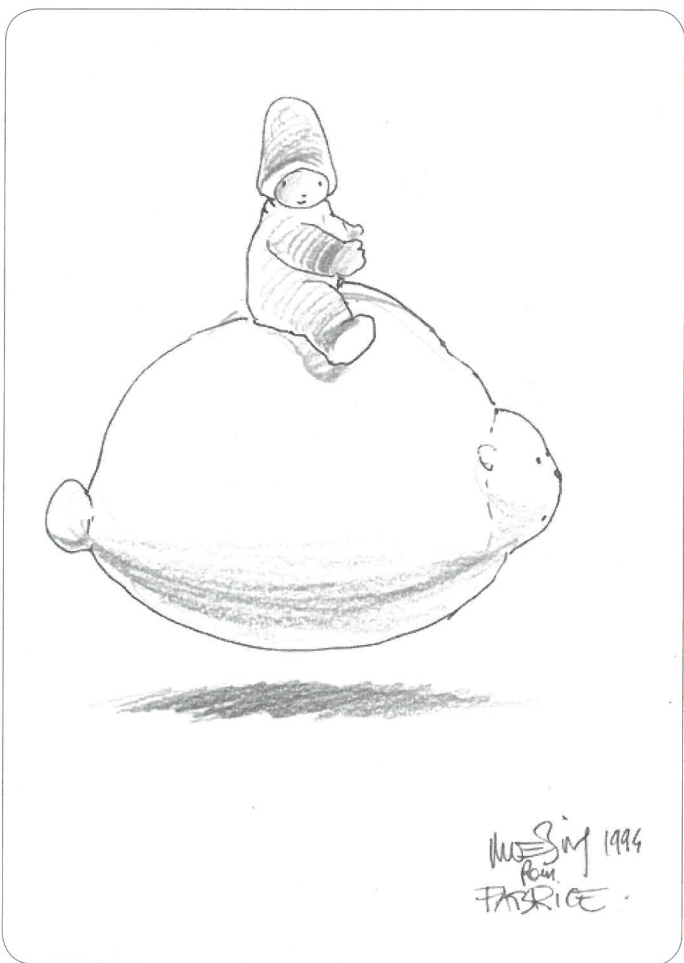

Figura num 1

“Explica-m’ho” 3r ESO

IES Valldemossa

Nom: _____ Curs: _____

	Presentació (marges obligatoris)	Organització per paràgrafs	Ortografia	Claredat d'expressió	Incorporació de conceptes de l'assignatura	Total
Punts possibles	1	1	3	3	2	10
Puntuació						
Assignatura: Tema proposat: Títol:					Grup: Data: Redacció núm.:	

